

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 29 (1076) 18 ЛІПЕНЯ 2012 г.

БАСОВІШЧА - 2012

13 ліпеня ва ўрочышчы Барык у Гарадку пачаўся 23-ці фестываль музыкі маладой Беларусі "Басовішча". Сёлетня імпрэза прыйшла без конкурснай часткі, але сабрала на сваіх сцэне такія вядомыя беларускія і польскія калектывы, як ILO&friends, Rima, Sciana, :B:N:, IQ48, Neuro Dubel, Znich ды іншыя. На сцэне ў Барыку зіграли таксама пераможцы "Адборышча" - гэта гурт PANAnieba, які грае рэп, і гурт "Пава" - яны спалучаюць

традыцыйную музыку з электронным гучаннем.

Канцэртную праграму адкрыў польскі гурт Dead Courier. Другім гуртом, які ўзняўся на сцэну "Басовішча", стаў беларускі калектыв TerraKod. Гурт :B:N: з Барыку выйшаў на сцэну ў Барыку трэцім. Беларускіх музыкаў змяніў на сцэне польскі гурт Raggafaya. Наступны ўдзельнік

канцэрту - гарадоцкі гурт RIMA і г.д.

Назоў фестывалю "Басовішча" нарадзіўся ад яго пачынальніка - Беларускага Аб'яднання Студэнтаў у Польшчы (БАС). Першы фестываль прыйшоў у ліпені 1990 года. Ад гэтых пары традыцыйным месцам правядзення імпрэзы стаў гарадоцкі Барык, а тэрмінам - ліпень.

Цягам двух дзён імпрэзы на сцэне выступалі беларускія і польскія гурты ды дыджэі. Апрача таго арганізаторы падрыхтавалі выставу фотадымкаў "Басовішча - любоў, тоеснасць, захапленне", а таксама паказ фільмаў беластоцкіх творцаў. Як і што год

на фестывалі працуе намётавае мястэчка. Тут жыла і гуляла большая частка ўдзельнікаў фестывалю, якія прыехалі з Беларусі, Польшчы а нават Літвы.

У другі дзень фестывалю, 14 ліпеня, выступілі такія вядомыя гурты, як Znich, IQ48 і NeuroDubel. Таксама зіграў беларускі калектыв "Кальмары", для якіх "Басовішча 2012" стала фестывальнай прэм'ерай. Не менш цікавым быў выступ польскага гурта Farben Lehre.

Зоркамі сёлетняга фестывалю былі гурты Znich, IQ48, Sciana, Ilo&Friends і польскія каманды Farben Lehre і Raggafaya.

Фестываль музыкі маладой Беларусі "Басовішча" імкніва развівацца. Тут заўсёды добрая атмасфера, заўсёды сустракаюцца сябры, нават тыя, з кім у Беларусі не сустракаешся. І хоць менш становіща на ім беларуса, і больш - палякаў, але фестываль застаецца фестывalem вольнай беларускай музыкі.

Паводле
Лукаши Леанюка.
Фота:
Аляксея Трубкіна.

ГЕОРГІЮ ШТЫХАВУ - 85

Георгій Васілевіч Штыхав (14 ліпеня 1927, в. Старая Беліца Гомельскага раёна), беларускі археолаг і гісторык. Доктар гістарычных навук (1983), прафесар (1989).

Нарадзіўся ў сям'і службовцаў. Працаваў настаўнікам у школах Гарадзенскай і Гомельскай абл. (1950-1959). Скончыў гістарычны факультэт БДУ (1956). Вучыўся ў аспірантуре Інстытута гісторыі АН БССР (1959-1962), на фармаванне гістарычнага светапогляду Г. Штыхава значна пашырываў УМ. Ігнатоўскі і А.Р. Мітрафанав. Малодыя навуковыя супрацоўнікі, старыя навуковыя супрацоўнікі, загадчыкі сектара, загадчыкі аддзела археалогіі і гісторыі Полацкай зямлі Інстытута гісторыі АН БССР (1962-2000). У 1965 абараніў кандыдацкую дысертацию "Древний Полоцк (IX-XIII вв.)" (навук. кіраун. - В.Р. Тарасенка). З 1982 ўзначальвае пастаянную камісію па археалагічным даследаванні старажытнага Менска. У 1983 абараніў доктарскую дысертацию

"Города Полоцкой земли (IX-XIII вв.)". Прафесар (1987). З 2000 - галоўныя навуковыя супрацоўнікі аддзела археалогіі і гісторыі Беларусі VI-XIII ст., гісторыя і археалогія Полацкай землі, вытокі беларускай народнасці. Вывучае гарады Полацкай зямлі і курганныя могільнікі ранняга сярэднявечча паўночнай і цэнтральнай Беларусі. Кіраваў экспедыцыямі па вывучэнні Полацка, Заслаўя, Віцебска, Барысава, Лукоўля, Лагойска, Копысці. Падрыхтаваў 2 доктораў і 19 кандыдаців навук. Узначальваў Беларускую асацыяцыю ахвяр палітычных рэпресій (1992-1994). Актыўны сябар ТБМ імя Ф. Скарыны.

Лаўрэат Дзяржавай прэміі Беларусі (1990).

Аўтар болей за 490 работ. Асноўныя публікацыі:

"Крывічы: Па матэрывах раскопак курганоў у Паўночнай Беларусі". - Мн., 1992;
"Стараражытныя дзяр-

жавы на тэрыторыі Беларусі" - Мн., 1999;

"Галасы далёкіх продкаў" - Мн., 1968.;

"Гісторыя Беларусі: ад старажытных часоў да канца XIII ст.". Вучэб. дапам. - Мн., 1994;

"Гісторыя Беларусі ў сярэдняе вякі": Мн., 1996;

"Мінск - сталіца ўдзельнага княства Полацкай зямлі" // Гісторыя Мінска. - Мн., 2006 і інш.

Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы Нацыянальной АН Беларусі можа быць захаваны

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЕМІЯ НАУК БЕЛАРУСІ
NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF BELARUS

АДДЗЯЛЕНИЕ ГУМАНІТАРНЫХ НАУК І МАСТАЦТВАЎ
HUMANITIES AND ARTS DEPARTMENT

220072. Беларусь, г.Мінск, праспект Незалежнасці, 66, тэл. (017) 284-28-18, факс 284-07-74

13 чэрвеня 2012 г. № 30/43
На № 10/535-145 ад 09.06.2012

Старшыні грамадскага аб'яднання
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
Трушаву А.А.

Паважаны Алег Анатольевіч!

Па даручэнні Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Ваш зварот разгледжаны ў Аддзяленні гуманітарных навук і мастацтваў Нацыянальной акадэміі навук Беларусі і паведамляеца наступнае.

Паважаны Алег Анатольевіч! Дазвольце выказаць Вам шчырую цадзяку за Вашу адказную грамадзянскую пазіцыю па пытанні захавання навуковых установаў сацыяльна-гуманітарнага профілю ў структуры НАН Беларусі.

У сувязі з даручэннем Кіраўніка дзяржавы аб карэнай перабудове навуковай сферы ў студзені-красавіку 2012 года на пасяджэннях Прэзідэнта НАН Беларусі неаднаразова разглядалася пытанне аб удасканаленні структуры Аддзялення гуманітарных навук і мастацтваў НАН Беларусі. Кіраўніцтва Акадэміі навук прыгрымліваеца думкі аб немэтазгоднасці змены ведамасней падпардкаванасці навуковых установаў Аддзялення гуманітарных навук і мастацтваў НАН Беларусі. Ваши прапанавы на рэформаванне навуковай сферы па магчымасці будуть улічаныя падчас далейшай працы.

З павагай,
Вучоны сакратар Аддзялення
гуманітарных навук і мастацтваў
НАН Беларусі

А.І. Літвінок.

ISSN 2073-7033

9 772 073 703003 >

Гады не сатруць з нашай памяці Быкава

Замест рэпартажу з дня яго народзінаў

Вось ўжо дзесяты год запар як мы, гарадзенцы, у гэты светлы памятны дзень 19 чэрвеня прыходзім сюды, у неўляткі пакойчыкі ветэранска га аўяднання - музей Васіля Быкава з нагоды дня яго народзінаў, прыходзім на сустречу з памяцю гэтага слыннага вялікага летапісца Праўды не толькі мінулай вайны, а, бадай, і ўсяго нашага жыцця, бо пра што б не пісаў Быкай, ён заўсёды быў верны найпершаму крэду-прынцыпу службы Праўды і Справядлівасці. І да апошняга дня свайго жыцця як святы сімвал, як сияг ён нёс у сваім сэрцы і спавядаў у літаратуры гэты прынцып, да апошняга дыхання заставаўся яму верны адданы, што б пра яго тады і цяпер не гаварыл і не пісалі... Менавіта ў гэтым і ёсьць веліч постасці В. Быкава як сплавутага Народнага пісьменніка і Чалавека, як сына і грамадзяніна нашай беларускай Айчыны. Несумненна, што тут палягае і тая нязгасная любоў людзей да апальнага аўтара і яго смелых мужніх твораў, што зведалі разам з ім і пугу і пернік, але не ўмёрлі разам з аўтарам 22 чэрвеня 2003 года, а жывуць у народзе, хвалуюць сэрцы. Што ж зроблены ў Гародні за гэтыя гады хоць бы для сцілага ўшанавання імя В. Быкава, увекавечання памяці гэтага вялікага гарадзенца апрач нашага вось гэтага ветэранска га музейчыка пісьменніка?

У Гародні, па сутнасці, горадзе Быкава, пакуль няма не толькі вуліцы яго імя, а нават ніводнай мемарыяльнай дошкі на дамах, дзе ён жыў і працаваў, няма і школы, якая б насіла гэтае імя, хоць пра гэта былі просьбы, прапановы як вусныя, так і пісьмовыя, збіралі нават подпісы. Надзеі нам падаюць, што гэта ўсё будзе, толькі - калі? Пакуль жа толькі хіба часовая адзінокая таблічка-плакат можа нагадаць мінаку ля кветніка пад сцяною, што ў гэтым доме жыў Васіль Быкай... Усё гэта не дадае аптымізму ўсім нам, хто неяк імкненця рупіцца ў меру сваіх сіл і мажлівасцей увекавечыць імя не забыўнага В. Быкава. Але нашых адных грамадскіх выслікаў пэўна недастатковая, каб на гэтым нягладкім але высакародным шляху яго памяці нарэшце загарэлася і ніколі не гасла зялённае светло...

А пакуль жа наша ветэранска га аўяднанне і яго музей

Васіля Быкава знаходзіцца не ў лепшым становішчы. Мы не можам не толькі расшыраць экспазіцыю музея, яго тэхнічную абсталяванасць, а нават аплочваць аренду памяшкання - таго невялікага пакойчыка, дзе знаходзіцца музей Васіля Быкава....

Ну а цяпер колькі слоў непасрэдна па самай праграме нашай імпрэзы, якая была зараней распрацавана і ўзгоднена з людзьмі самім старшынём аўяднання і загадчыкам ягонага музея В. Быкава Міколам Мельнікам. Сам ён па стану здароўя не змог прыехаць, але ён і тыя, хто па тых ці іншых прычынах, як перанос з вячэрняга часу 17 гадзін на 14 гадзін і інш., не змог прыйсці ў нанова вызначаны час, мы папрасілі згодна з пазначанымі ў праграме святкавання дня народзінаў В. Быкава выступамі передаць хоць бы кароткія тэксты на кідкі - пераказы, як гэта звычайна практикуецца, каб мы змаглі затым надрукаваць іх матэрыйялы ў сваім бюлетеўні "Паўдай аздзінай" ці асобным артыкулам, калі будзе ў нас такая магчымасць... Тыя гады мы гэта рабілі, а не толькі невялікімі лісткамі - плакат рукапісны. Як бы ні было, затое ў музее ўжо застанецца нейкае адлюстраванне зробленага, з чым могуць заўсёды пазнаёміцца тыя, хто пажадае і хто сам не быў у гэтым знакавы дзень у музее...

І так, нагадаю тое, што стаяла ў праграме вечарыны з нагоды дня народзінаў В. Быкава:

1. Уступнае слова, якое папрасіў міне сказаць загадчык музея спадар М. Мельнікай, адкрываючы гэту вечарыну. Сутнасць яго я коротка ўжо пераказаў тут у самым пачатку аповеду.

2. Сярод тых, хто па праграме старанна і грунтуюна рыхтаваўся да дня народзінаў В. Быкава, але па стану здароўя не змог прыехаць на імпрэзу і наша многашоўнай старшынай аўяднання і кіраўнік музея В. Быкава, ветэран інвалід вайны, навуковец, пісьменнік Мікалай Аляксандравіч Мельнікай:

"Да дня народжэння Васіля Быкава мы рыхтаваліся загадзя, як і заўсёды. Спачатку вырашылі сабрацца ў мяне, каб дасканала вызнаныць дату і распрацаваць праграму свята.

Запрошаны былі: Данута Бічэль, Дзэмідовіч, Багданава, Амілішка, Госцеў.

Прышлі ўсе са сваімі пранавамі. Данута згадліася арганізаців пачатак свята. Прынесла кнігу Венанцыя Бутрыма "Маўклівія сумнія птушкі" з аўтографам у музей Васіля Быкава ў дзень яго нараджэння, кнігу пісьменніка, у жонкі якога захоўваюцца лісты Васіля Быкава. Я звязаўся па телефоне з Інэсай Паўлаўнай Бутрым і папрасіў у яе аддаць лісты ў музей В. Быкава.

Андрэй Андрэевіч Юшкевіч з вёскі Галавачы, што на Скідальшчыне, рабіў кіназдымкі. Я папрасіў яго зрабіць фільм пра тое, як ствараўся музей, як зараз жыве і працуе. Радыё "Свабода" прыслала поштай кнігі, выдаўзеныя ў сваім выдавецтве: "Слёнін "Свабоды" "Майстроўня, еісторыя аднаго чуду" Сяргея Дубаўца. Цікавы кнігі Асаблівіція месцы, якія напісаў будучы ў Нямеччыне Васіль Быкай.

Прагледзелі публікацыі ў прэсе пра Васіля Быкава. Я пазнаёміў прысутных са статуэткай, якую даслаў Уладзімір Някляеў. Стала вядома, што ў гэтым годзе прэмію Васіля Быкава атрымалі Алеся Белакоз і Лявон Вольскі. Алеся Белакоз, атрымаўши прэмію "За свабоду думкі" сказаў: што яму не падабаецца мітусня вакол гэтай падзеі, бо яго прызванне і жыццёвай задаче - рабіць добрыя карысныя справы. (газета. "Наша слова" №26, 27 чэрвеня 2012 г.)

Я паказаў сябрам сваю кнігу "Дзень, які напішні - Круглы стол..." выдаўзеную ў Лідзе. Добра выступілі ліцісты.

Абмеркавалі артыкул Грыгорыя Жураўлёва "Нерукатворная ікона" я парай прысутным прычытаць кнігу "Расстряляная літаратура", асабліва старонкі 645-661.

Напярэдадні перад самым днём 19 чэрвеня абмеркавалі з Аляксеем Дзэмідовічам змест і праграму святкавання Дня народжэння Васіля Быкава.

Рэспубліканская грамадскае аўяднанне "Беларускі ПЭН-цэнтр" мяне ўзнагародзіла прэміяй імя Алеся Адамовіча "За неацэнны ўклад у захаванне памяці беларускага пісьменніка Васіля Быкава".

Спэцыяльным медалем з выявай Алеся Адамовіча і ганаровую грамату ў драўлянай рамцы ўручылі мне кіраўнікі ПЭН-цэнтра Андрэй Хадановіч, Марыса Мартысевіч, Ул. Арлоў.

Я паскардзіўся, што музею для яго развіцця патрэбныя матэрыйяльныя сродкі.

З-за стану здароўя я не змог даехаць на сустречу ў музей ў назначаны час. Глядзэў на вышиванку-кашулу ў сваёй кватэры і ўяўляў, як там усё адбываецца.

Ведаю, што Аляксей Дзэмідовіч там мяне заменіць і пасля падрабязна раскажа, як прайшло свята.

Свята прайшло ўрачыста, сціпла і добра.

Падрабязнымі ўспамінамі пра В. Быкава, свае асабістыя стасункі з ім з прысутнымі падзяліліся пээтка, яна ж і вядоўца вечарыны Данута Бічэль:

"Праз два гады Быкаву споўніца 90 гадоў з дня народжэння. Відаць, да 100 годдзя з Васілем Быкавым мы не дажыўём. Чамусьці на свяце ў Музей Быкава ніхто не запісваў на дыск наших прамоваў. Мне шкада, бо тое, што я там гаварыла, я запісаў ва ўспамінах не асмелеюся - гэта залишне інтymнае і эмасцінае. А можа пісаў тайна, мой хлопец, які прыйшоў з тэлевізіі "Гродна-плюс" але без відоочных інструменталаў працы. . Ацніваючы, з'яўві "Васіль Быкай - чалавек і пісьменнік" сёння зразумела адно, што гэта быў самы вялікі чалавек у гісторыі Гародні. Самы вялікі ўклад у нацыянальную культуру зрабіў ён і гэтым узняў горад Гародню да сусветна вядомага. Бо не прадпрыемствы і не палітыкі, не кіраўнікі партыі рабіць славнымі гарады.

Музей Васіля Быкава рабіць ўсё, каб памяць аб пісьменніку не зацьмілася. Музей - пакуль што месца, дзе збораюцца дакументы, публікацыі, "кампраматы" на дзейнасць Быкава - таксама. Трэба збіраць базу людзей, якія былі знаёмыя з Васілем Быкавым, пакуль ён тут жыў, пакуль яны жывуць, заспісваць іхнія споведзі.

І збіраць трэба прадметы побыту з пасляваеннага жыцця жыхароў горада! І, напэўна, у некае ёсць аўтографы, лісты, паштоўкі.

Дзякую М.А. Мельнікаву за яго працу.

Данута Бічэль.
20.06.2012 г."

Слова пра постаць В. Быкава і знаёмыя з ім вядоўца дае пастаў Алеся Чобату.

Не змог прыйсці па стану здароўя на вечар і ветэран

працы, педагог і пісьменнік Міхась Амілішка, хоць і падрыхтаваў зараней тэкст таго, што хацеў сказаць пра постаць В. Быкава і сваё стаўленне да яго багатай літаратурнай спадчыны. Тэкст ён не перадаў, але па телефоне сказаў: "Напішыце што я з задавальненнем і вялікай асалодай чытаю і сёння чытаю ўсё, што выйшла з-пад пяра і надрукавана гэтым вялікім пісьменнікам нашага часу. І не толькі захапляючы мяне яго творы пра вайну, а, наогул, пра наша жыццё-быццё, нярэдка пакутнае і незайдронснае..."

І не толькі. Прызнацца, я хоць і не малады літаратор, але з прагай пачаткоўца вучуся ў Быкава, як трэба пісаць і, увогуле, ставіцца да літаратуры, да ўсего нашага жыцця, калі ўжо ўзяўся пісаць і нешата сказаць людзям..."

У праграмме быкаўскай вечарыны вартае і пачэснае мейсца занялі 130-я ўгідкі з часу народзінаў першых народных пастаў нашай Бацькаўшчыны Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Юбілей класіка беларускай літаратуры стаў галоўнай тэмай праграмнага выступу, які падрыхтаваў да дня народзінаў Васіля Быкава вядомы навуковец Гарадзенскага дзяржуніверсітэта імя Янкі Купалы, старшыня Гарадзенскай гарадской арганізацыі ТБМ, пісьменнік Аляксей Пяткевіч:

"Сёлета вялікія даты - 130-годдзе Янкі Купалы і Якуба Коласа. Але іх значэнне ў нашай нацыянальнай літаратуры раскрыеца лепі, калі пастаўші побач з ім янич аднаго тытана беларускага мастацкага слова - Васіля Быкава. Гэта патрэбна не толькі дзеля чарговай музейнай акцыі ў Гарадзенскім музее В. Быкава. Гэта выканацца сістэмай нацыянальнай культуры, якая даследкована рэгулярна народжала выбітных асоб на роднай ніве. І яны ішли

за папярэднікамі, працягваючы справу адроджэння Беларусі ўсім зместам свайго жыцця і творчай дзейнасці. В. Быкай сфармаваўся ў Гародні як вялікі мастак і дзеяч нацыянальнага адроджэння. Толькі не адна гарадзенская рэчаіснасць спрыяла гэтаму. Перад ім быў Купала і Колас са сваімі ўрокамі, сваімі здабыткамі і стратамі. Купала і Колас адкрылі глыбіні духу беларуса, зведаўшы пры гэтым жорсткі ідэалагічны прэсінг расійска-царскай, затым савецкай сістэм. І менавіта за тое, што яны імкнуліся ўшанаваць у суадыненіку пачуць гаспадара свае зямлі. В. Быкай гэта добра разумеў і працягваў ўжо на матэрыйяле вайны" развіваў у сучасніку самастойнасць, асабовасць, крэтычнасць стаўлення да жыцця.

Гэта трэцяда беларускіх творцаў стварыла эпоху ў жыцці Беларусі, шмат у чым змянішы яе духоўна, стварыўшы новыя кірункі жыццядзейнасці нацыі. Яны былі не толькі выдатнымі майстрамі слова. Былі асветнікамі - абуджальнікамі ўсяго народу ў нялёгкую для яго гістарычную пару. Яны стаяць у адным шэрагу - Народны пісьменнікі Беларусі. Яны - з намі на нашых гарадзенскіх вуліцах і плошчах."

Закончы гэтую мохрох і казенна-сухаватую пісанку я хацеў бы толькі адным радком свайго новага раптоўна выбухнуўшага ў гэтыя быкаўскі дні верша і папрасіўшагася паказацца на паперу пад назовам "Гады не сатруць з нашай памяці Быкава". Так як гэты мой хутка народжаны бландзіністы вершы ад шматлікіх правак вельмі ж ужо чорны жывы шатэн, то тут праводзіць яго цалкам пакуль і не буду. А вось яго пачатковым радком назаву гэтыя свой распoved, які падаю чытачам замест рэпартажа са свята народзінаў несмяротнага Васіля Быкава, што адбылося ў музее.

Аляксей Дзэмідовіч.

Дзе жывуць беларусы, там жыве Беларусь

Этнічна культура Беларусі актуюца ў Літве

Пачатак новага стагоддзя і тысяча годдзя... Пачаўся перыяд глабальнай камунікацыі. І якраз цяпер усе народы пачынаюць разумець, што агульная сусветная культура павінна складацца з культур асобных нацый. Захаваць беларускую прысутнасць у свеце - галоўная задача беларускіх дыяспар, якія жывуць ў розных краінах.

Афіцыйна лічыцца, што трэцяя частка беларусаў жыве за межамі сваёй радзімы. Для захавання сваёй нацыянальнай адметнасці, а таксама вырашэння моногіх жыщёўших праблем беларусы аб'ядноўваюцца і ствараюць грамадскія аб'яднанні. Так і ў Літве дзеянічаюць згуртаванні беларускіх грамадскіх арганізацый. Усе яны займаюцца культурна-асветнай дзейнасцю, арганізуяць святы, пастычныя вечары. Адно з грамадскіх аб'яднанняў - беларуская суполка "Крыніца", старшынём якой з'яўляецца Мікалай Логвін (нарадзіўся і вырас у Беларусі, Гарадзенская вобл., г. Ліда). На чужыне нашы землякі змаглі захаваць нацыянальную культуру, беларускую мову, засталіся вернымі ідэі нацыянальнага адраджэння.

Сябры суполкі "Крыніца" вельмі старанна збираюць сваю нацыянальную самабытнасць і перадаюць малодшаму пакаленню частку культуры і любоў да свайгістарычнай радзімы. Прыкладам гэтага з'яўляецца правядзенне традыцыйнага старажытнага свята "Купалле", якое прайшло 23 чэрвеня ў горадзе Клайпеда на тэрыторыі беларускай сядзібы. (На каталіцкіх ашарах Беларусі і ў Літве Купалле святкуюцца ўнач з 23 на 24 чэрвеня, рэд.)

Купальскае свята ладзіцца ў Клайпедзе штогод, і гэта далёка не першы раз, калі ў ім бяруць удзел ансамблі з Беларусі. У гэтым годзе на Купальскае свята быў запрошаны народны ансамбль народнай музыкі і песні "Гудскі гармо-

нік" (кіраўнік - Андрэй Колышка) з г. Ліды. Калектыву працуе на базе Гудскага цэнтра творчасці і вольнага часу.

Сёлета святкаванне старажытнага свята нашымі землякамі ў Клайпедзе цалкам прайшло ў беларускім духу. Беларуская мова, нацыянальныя строі, вянкі з кветак, сад

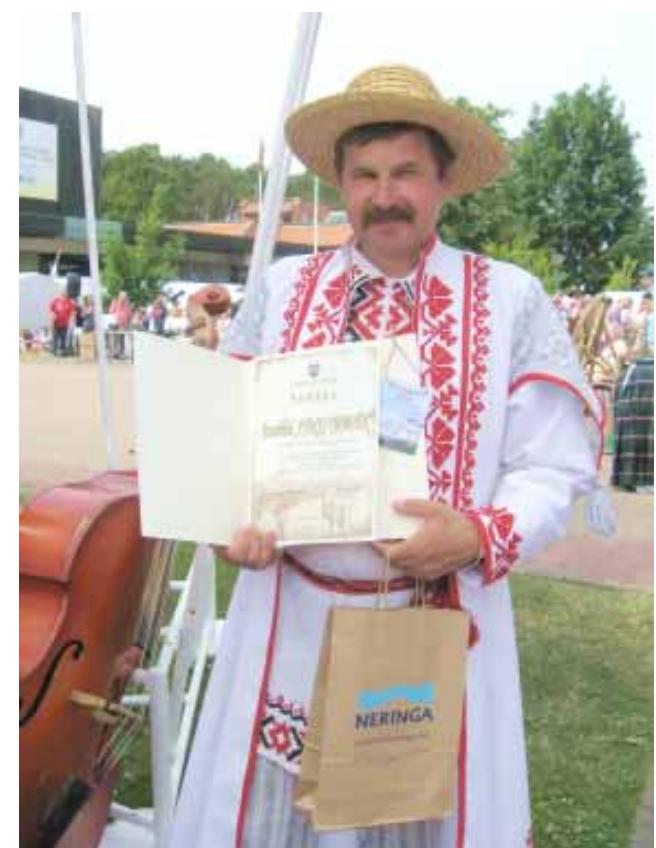
сядзібы - нібыта перанес прысутных на радзіму.

У выкананні "Гудскага гармоніка" прагучалі беларускія народныя песні, беларускія танцы, песні ў апрацоўцы кіраўніка калектыву і аўтарскія песні салісткі ансамбля Ганны Баборык і Андрэя Колышкі.

Кожны ахвочы мог

узяць урок беларускіх традыцыйных танцаў і далучыцца да аўтэнтычных спеваў. Таксама ўсіх гледачоў свята чакала актыўная праграма з традыцыйных беларускіх гульняў (пляценне лепшага вянка і інш.)

Цэнтральным месцам абрацавага святкавання стала вогнішча - увасабленне сонца і

працягну ўсіх святочных дзён дзейнічаў народны кірмаш мастваў і рамёстваў, на якім была прадстаўлена выставка - продаж дэкаратыўна-прыкладных вырабаў. Кожны дзень у час выставы выбіраўся лепшы майстар дня і ўзнагароджваўся дыпломам і падарункам.

На фестывалі былі прадстаўлены: відеофільмы, фотагалерэі, фольк-лабаратарыі ў адкрытых прасторах, кулінарныя презентацыі, шэсці з паходнямі па наберажнай, водная містэрыйя (плывучыя вянкі), музычныя пагулянкі па вуліцах з прыпынкамі памузыцираваць у самых розных месцах і мноства канцэртных праграм.

15 творчых калектыву прыехалі з розных куткоў Літоўскай Рэспублікі, каб прыняць удзел у творчым фальклорным праекце. На фестывалі прысутнічалі і калектывы з замежжа.

Шматлікія гледачы падчас святочнай цырымоніі закрыцця свята ўзнагародзілі ўсіх удзельнікаў шчырымі аплодысментамі, а арганізаторы фестывалю "Tek saulize ant maraciu" ("Узыдзі, сонейка, над морам") у Нерынзе (50 км. ад г. Клайпеды). Фестываль праходзіў 22-24 чэрвеня 2012 г. На

Увечары 24 чэрвеня беларускай суполкай "Крыніца" быў арганізаваны канцэрт у адным з пасёлкаў Ніды ў курортным месцы на Куришскай касе, дзе народны ансамбль народнай музыкі і песні "Гудскі гармонік" у чараговы раз паказаў у сваім выступленні беларускую народную творчасць (песні, гумар, танцы).

На чужыне ўдзельнікі беларускай суполкі "Крыніца" змаглі захаваць нацыянальную культуру, беларускую мову і засталіся вернымі ідэі нацыянальнага адраджэння.

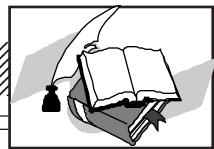
Не ў кнігах павінна захоўвацца наша этнічна культура - яна павінна існаваць у прасторы і актуюца ў фальзорных мерапрыемствах.

І вельмі добра, што сёня калектывы беларускай народнай творчасці маюць магчымасць выехаць за межы нашай краіны, каб падтрымкаць у беларусаў дыяспраў імкненне да захавання сваёй нацыянальнай самабытнасці.

Н. ВАЙЦЮКЕВІЧ
метадыст Лідскага раённага цэнтра народнай творчасці.

На здымках: "Гудскі гармонік" і Андрэй Колышка ў гасцях у беларускай суполкі Клайпеды.

У Баранавічах Уладзіміру Арлову падаравалі стралу

На запрашенні Баранавіцкай Рады ТБМ у наш горад 12 ліпеня 2012 года прыехаў знаны гісторык і пісьменнік Уладзімір Арлоў. Напачатку Арлову паказалі гістарычныя мясціны баранавіцкай зямлі: месца і памятны знак у гонар Палонкаўскай перамогі 1660 года над маскоўскім войскам, помнік Яну Чачоту ў вёсцы Новая Мыш, камень-валун у вёсцы Сталовічы, дзе Агінскі біўся з Суворавым.

Затым ў Баранавічах адбылася презентацыя кнігі

Арлова "Пакуль ляціць страла" ў прыватным садзе па вуліцы Міцкевіча, 65. Творчая сустрэча адбывалася ў форме дыскусіі аўтара кнігі і чытачу. На заканчэнні вечарыны старшыня Баранавіцкай Рады ТБМ Віктар Сырыца падараваў Арлову стралу, якую вырабіў мясцовы каваль, сібар рыцарскага клубу "Шляхецкая застава" Зміцер Шышкоў. На

вастрэі стралы гравіроўкай назначана: "Уладзімір Арлоў", на яе стрыжні: "Страла гістарычнай праўды".

- Мы падаравалі гэтую стралу нашаму ўлюблёнаму пісьменніку і пажадалі яму, каб ён і надалей пасылаў свае стрэлы, якія праціналі б усе неспраўдныя міты беларускай гісторыі і вызвалілі дарогу для нашай праўдзівой гісторыі,-

Вітусь Свабодскі.

сказаў Віктар Сырыца.

Дзякуючы напрыканцы вечарыны ўсім, хто прыйшоў на сустрэчу, Уладзімір Арлоў таксама зварнуўся да метафоры стралы: "Я хачу, каб вашыя стрэлы ляцелі высока, доўга, спеўна... І ўсім нам зичу, каб нашыя стрэлы хацелі, а целы маглі..."

Кава "Чорнае зерне" - упакоўка цалкам беларускамоўная

Упакоўка кавы "Чорнае зерне" ЗП "Ікартайм" цалкам беларускамоўная. Па-беларуску выкананы ўсе рэпрэзентатыўныя і тэхнагічныя надпісы. Па-руску тут толькі наклееная акцызная марка, хая яны то якраз павінна быць па-беларуску, як і маркі паштовыя.

Арлоў і Герасімовіч - пра Вялікае Княства

Выйшла ў свет новая кніга Ўладзіміра Арлова і Змітра Герасімовіча "Вялікае Княства Літоўскае. Ілюстраваная гісторыя", якая з'яўляецца своеасаблівым працягам папулярнага выдання "Краіна Беларусь".

Займальная і даступная для чытача любога ўзросту і ўзроўню адукцыі, кніга прысвечаная найцікавейшай эпосе нашай мініўшчыны - часам Вялікага Княства, дзе скансалідаваўся беларускі народ, беларускія землі адыгрывалі вызначальную ролю, а старабеларуская мова была дзяржаўнай.

Чытача чакае сустрэча з выдатнымі гістарычнымі асобамі: палітыкамі, военачальнікамі, асветнікамі. Кніга знаёміць з жыццём і побытам, ваеннымі перамогамі і культурнымі дасягненнямі продкаў. На аснове гістарычных фактаваў даводзіцца, што найменні "Літва" і "ліцвіны" на працягу некалькіх стагоддзяў былі назовамі Беларусі і беларусаў.

Аўтары не абмяжоўваюцца хранагічнымі межамі існавання Вялікага Княства Літоўскага. Шэраг раздзелаў апавядаюць пра становішча наших земляў у Расейскай імперыі, вызвольную барацьбу і спробы адрадзіць дзяржаву, нацыянальнае адраджэнне і лёс Віленшчыны ў ХХ стагоддзі.

Выданне разбурас многія гістарычна-графічныя стэрэotypы, а некаторыя звесткі прафучачь амаль як сенсацыя.

У кнізе блізу 2000 ілюстрацый, у тым ліку летапісныя мініяцюры, сядзянічныя гравюры, унікальныя фотадздымкі і рэканструкцыі. Шмат якія ілюстрацыі беларускаму

чытачу былі дагэтуль невядомыя.

Гісторыя нашай краіны разглядаецца як частка агульнаеўрапейскага руху цывілізацыі.

Адначасова перавыдадзеная кніга "Краіна Беларусь", якая даўно стала бібліографічным рарытэтам.

Абодва важкія, багата ілюстраваныя тамы выйшлі ў вядомым славацкім выдавецтве "Kalligram"(Браціслава). Выдатную паліграфію забяспечыла кнігам друкарня "Neografia"(г. Марцін, Славакія).

Ахвяраванні на ТБМ

1. Ганкоў Марыя - 100 дол. ЗША, Канада
2. Іпатава Вольга - 100 дол. ЗША, г. Менск
3. Раманік Т.Н. - 70000 р., г. Менск
4. Давідоўскі Ігар - 100000 р., г. Менск
5. Ляўчэнія Сямён - 300000 р., г. Менск
6. Невядомы - 40000 р., г. Менск
7. Павадайка В.М. - 70000 р., г. Менск
8. Мамчыц Эдуард - 100000 р., г. Віцебск
9. Прылішч І.Н. - 25000 р., г. Менск
10. Пушкін Ігар - 50000 р., г. Магілёў
11. Грудзіна Алесь - 100000 р., г. Шклов
12. Рагаўцоў Васіль - 30000 р., г. Паставы
13. Бадвінаў І.С. - 30000 р., г. Орша
14. Шкірманкоў Фелікс - 50000 р., г. Слаўгарад

Паведамленне

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрэсаваны плацяжу

Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"

назва банка

Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы

739

(праўнік, імя, імя па-баку, адрес)

Від плацяжу Акцыянічны на дзеяньстві

ТБМ

Пеня Разам

Касір

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрэсаваны плацяжу

Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"

назва банка

Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы

739

(праўнік, імя, імя па-баку, адрес)

Від плацяжу Акцыянічны на дзеяньстві

ТБМ

Пеня Разам

Квітанцыя

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрэсаваны плацяжу

Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"

назва банка

Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы

739

(праўнік, імя, імя па-баку, адрес)

Від плацяжу Акцыянічны на дзеяньстві

ТБМ

Пеня Разам

М.П.

ПРА ЗАБЫТУЮ БЕЛАРУСЬ

У 2009 годзе ў менскім выдавецтве "ФУАінформ" пачыла свет кніга Вадзіма Дзяржынскага "Таямніці беларускай гісторы". Яна выклікала вялікую цікавасць у чытачоў і тройчы была перавыдадзеная. А нядайна выдавецтва "Харвест" апублікавала яго новую (багата ілюстраваную) кнігу "Забытая Беларусь" (2011; 496 с.; 3000 экз.). Яна, як сказана ў анататы, з'яўляецца праизнам папярэдніх кніг. У ёй "выкryваюцца шматлікія выдумкі, міфы і памылковыя погляды пра беларускую мінулае, якія доўгі час укаранялі афіцыйныя ўстановы, гісторыкі і публіцысты царской імперыі і СССР. Нямала месца ў кнізе ўдзялецца белым плямам у гісторыі Беларусі - таму, што ўтойвалася ў савецкія часы на ідэалагічных прычынах".

Дарэчы, многія выдумкі, міфы распаўсюджваюцца, паўтараюцца і ў сённяшнім беларускім друку. Так, нядайна ў Менску выйшаў раман расійскага пісьменніка Б. Косціна "Сімеон Полоцкій", дзе, напрыклад, сцвярджаецца: "Прайснаваўшы без малога два стагоддзі, Вялікае Княства Літоўскае пала пад націкам ваенай моцы Рэчы Паспалітай". Але тут усё - няпраўда, якая зноў і зноў знарок уводзіцца ў вуши чытачам. Вялікае Княства Літоўскае прайснавала не "два стагоддзі без малога", а з 1240 года да 1795-га, калі яно сапраўды пала пад націкам расійскіх захопнікаў. А хайурс (унія) паміж ВКЛ і Польшчай у 1596 г. быў заключаны добраахвотна.

Або яшчэ прыклад. І сёння школьнікі ды студэнты вывучаюць гісторыю Беларусі па падручніку, адзін з аўтараў якога - былы аспірант і паслядоўнік небезвядомага Абэцадарскага, кандыдата дысертацыі па ягоным кірунніцтвам абараніў па тэме "Палітычнае банкроцтва нацыяналістычнай контрэрэвалюцыі Беларусі ў 1919 - 1925 гг.". Апісваючы ў падручніку, да прыкладу, савецка-польскую вайну 1920 г., ён бясконца паўтарае бальшавіцкія трафарэты: "белапаліакі", "буржуазны ўрад Пілсудскага", "буржуазна-памешчыцкая Польшча" і інш.

Таму хоць і хочацца верыць, але не асабліва верыцца ў тое, чым завяршаецца "Забытая Беларусь". Аўтар на аснове аднаго ліста, атрыманага ад старшакласніка, робіць вынікову, што дзеци, якія нарадзіліся не ў СССР, а ў сувороннай Беларусі, стануть "тымі, кім не сталі мы, - Нація Беларусь!" Не будзем, аднак, забываць: а хоць (у пераважнай большасці) іх, школьнікаў, вучыць сёння, і якім падручнікам яны карыстаюцца? Хоць, праўда, сёння вялізная реч - інтэрнэт!

Да таго ж, як паказана ва ўступным раздзеле кнігі, які называецца "Ці існуе гісторыя?", многія сучасныя кінамультфільмы Расіі і Беларусі, радыё- і тэлеперадачы, часопісы і газеты праизнамаюць фармаваць

сёння слова Луцкевіча: "Пакуль царкві і касцёл у Беларусі не зробіцца беларускім, наш народ заўсёды будзе дзяліцца на дзве часткі".

Яшчэ ў XIX ст. ідэолагі царызму прыдумалі міф аб "трыадзіні рускім народзе", які складаецца з "велькаросаў", "маларосаў" і "беларусаў". Хоць гэты міф ужо неаднайчы некаторымі ўкраінскім і беларускім вучонымі выводзіцца на чистую воду, але не так даўно доктар філалагічных навук Т. Міронава апублікавала ў часопісе "Новы Регіон" артыкул "Русские, белорусы и украинцы являются единым народом". У гэтай сувязі В. Дзяржынскі яшчэ раз звяртаецца да згаданага міфа і, што называецца, не пакідае каменя на камені ад нікчэмных довадаў масківічкі Т. Міронавай.

Міф, блізкі да папярэдняга, разгледжаны ў раздзеле "Выдуманая "Старожытная Русь"". Як піша аўтар, "сама "старожытнаруская народнасць" - вялікадзяржайны міф, прыдуманы Міхайлам Ламаносавым для абрэгутавання прэтэнзій царызму на землі Літвы (Беларусі) і Русі (Украіны). Прэтэнзіі гэтыя ішлі ад былога Маскоўскага улуса Залатой Арды, які стаў яе спадчыннікам і паглынуў яе абломкі - Вялікую Арду, Казанскую Арду, Астраханскую Арду, Сібірскую Арду". У сваіх доказах аўтар нярэдка спасылаецца на выказванні многіх вядомых вучоных, у тым ліку на выказванне расійскага гісторыка В. Ключоўскага (1841 - 1911): "Русская дзяржава ў IX - XI стст. не магла быць дзяржавай рускага народа, таму што яничэ не існавала гэтае народа".

Шмат чаго цікавага, карыснага, пераканаўчага знойдзе чытач у іншых раздзелах часткі першай: "Дык балты ці славяне?" (тэорыю балцкага

ілжывыя ўяўленні пра мінулае нашай радзімы. Прыводзяцца дзясяткі прыкладаў, калі гісторыя ВКЛ (Беларусі) падмяніцца гісторыяй Расіі: "У часы Івана Грознага нашы продкі на Русі квасілі капусту так...; Такую страву ўвесь у рацыён наших продкаў цар Пётр Першы; Буракі ўпамінаюцца ў рацыёне наших продкаў з часоў Івана Каліты". Або: апавядаючы пра гісторыю нашай пошты, кажуць не пра нашу пошту ў ВКЛ, а пра паштовую службу Масквы.

Таму не дзіўна, што расійскі сатырык і "самадзейны гісторык" М. Задорны, які ў маі 2011 г. прыезджаў з канцэртам у Наваполацк, быў у экстазе пачуццю ад таго, што пабачыў у Беларусі. У яго апубліканым інтэрв'ю сказана: "Я захапляюся тым, што тут захаваўся палепшаны СССР. Беларусь - гэта "рэ-мейк" усяго добра, што было ў нас у савецкія часы".

Кампазіцыйна кніга В.

Дзяржынскага складаецца з трох частак, кожная з якіх аб'ядноўвае па некалькі раздзелаў (глайд). Іх 25. І кожным раздзеле развенчваецца міф ці ізўнае заблужэнне, убітае ў галовы большасці беларусаў, "каstryраваных на нацыянальнасць, на Радзіму" (В. Казко).

У раздзелах і шматлікіх падраздзелах часткі першай ("Сирод міфа і абруднасці") аўтар перакананы, аргументаваў абвяргае дзясяткі недарэчных поглядаў на розныя факты нашай гісторыі, з душэўным болем, а часам з горкай іроніяй піша, як пакутліва доўга беларусы расстаюцца з савецкім мінулым, са сваёй рабскай псіхалогіяй і дэфармованай гісторычнай памяццю.

Крытыкуеца, напрыклад, каланіяльны падыход да пытання пра рэлігію беларусаў. Маўляў, калі католікі, то, значыць, палікі, а калі праваслаўнія, то - рускі. А міжтым да расійскай акупацыі 1772 - 1795 гг. жылі ў ВКЛ у нармальных паміж сабой стасунках католікі (39%) і праваслаўнія (45%).

Развенчваецца тэорыя заходнерусізму з яго заснавальнікам Міхailам Каяловічам (1828 - 1891), які, адправіўшы падачкі сваіх гаспадароў з жандармскага аддзялення імператарскай канцылярыі, сцвярджаў, што беларусы - гэта частка рускага народа, кіраўнікі і апалаханага і акаталічнага, і патрабаваў прыняць меры, каб беларусы і украінцы забылі свае мовы ды начаплі думыць і гаварыць толькі польскую. Можна дадаць, што ў нашым універсітэце адзін выкладчык (прафесар) і сёння пропагандуе "ідэі" Каяловіча і нават перавыдаў яго кнігу.

У "Забытай Беларусі" слушна паказана, што ідэалогія заходнерусізму - гэта копія ідэалогіі паланізму, што з Усходу нас душыла праваслаўная царква Масквы, а з Захаду душыў польскі касцёл, які называў ідэю, што "католікі-беларусы" - гэта "паліакі". Прыводзяцца акутальні

субстрату беларусаў аргументавана даказалі акадэмік Я. Карскі, расійскі прафесар В. Сядоў, беларускі гісторык М. Ермаловіч, польскі лінгвіст Ян Развадоўскі і многія іншыя), "Міфы і праўда аб мове продкаў", "Даславянская мова беларусаў", "Страчаная назва", "Памылкі гісторыкаў" (особна разгледзенія памылкі з-за няявлення, пры пераносе сучасных тэрмінаў на падзеі мінулага, памылкі-спекуляцыі і памылкі ў перакладах).

Дарэчы, у адным з гэтых раздзелаў аўтар цытуе вядомага рускага этнографа С.В. Максімава (1831 - 1901), які аўтадзіў усе губерні Паўночна-Заходнія краю і свае назіранні апублікаваў у 1877 г. у адным з тамоў серыі "Живописная Россия". Ён пісаў: "Назва "Белоруссъ" - штучная, княжная і афіцыяная. Самі сябе нашадкі Крывічоў пад гэтym імем не ведаюць... Пад імем Белая Русь разумее таамашні народ Великаросію. Мясцовай інтэлігенцыяй пачала лічыць назыв "Белоруссъ" нават крываўнай". У іншым месцы "Забытай Беларусі" (с. 161) гаворыцца, што Ф. Скарына ў актавым запісе ўніверсітэта ў Падуі (1519 г.) называў сябе "ліцвінам з Палацка". Заадно варта адзначыць, што і у акадэмічным "Гістарычным слоўніку беларускай мовы. Выпуск 1" (Мінск, 1982, с. 271) няма слова "беларус", ёсць толькі адзіны выяўлены прыклад на ўжыванне назоўніка "белорусец" са значэннем 'жыхар Белай Русі' і адзінай ілюстрацыяй: "москва и всі белорусы...". У канцы XVI ст. беларусцамі называлі бежанцаў з Масквой, а пазней - тых, хто прыняў маскоўскую веру і прысягнуў маскоўскаму цару.

Другая частка кнігі мае назыву "У пошуках Бацькаўшчыны" і складаецца з восьмі раздзелаў.

карусаў".

Ёсць у кнізе і раздзел "Забытая армія Беларусі". Тут прыводзяцца такія відавочныя факты: 23 лютага ў нас штогод адзначаецца "дзень узброеных сіл Беларусі" (28.12.2007 г. Указам Прэзідэнта РБ устаноўлены адпаведны медаль "90 лет Вооруженных сил Республики Беларусь"); ёсць таксама "Дзень органаў дзяржаўнай бяспекі Беларусі" (устаноўлены і юбілейны медаль "90 лет органам государственной безопасности Беларуси"); у 2000 г. Міністэрства абароны РБ выдала пастанову "Об учреждении памятного знака 300 лет инженерным войскам Республики Беларусь"; яшчэ ў адным дакументе гэтага ж Міністэрства сказана: "Важнейшим шагом на пути возрождения многовековых традиций... от петровских времен до наших дней стало учреждение Указом Президента Республики Беларусь от 21 января 1999 года № 50 профессионального праздника - Дня инженерных войск". Г.д.

Дзіўу даеся, асэнсоўваючы гэтыя даты і пастановы... Якім чынам, напрыклад, маглі ўзнікнуць "узброеныя сілы Беларусі" 90 гадоў назад (гэта значыць у 1918 г.), калі яшчэ не было БССР, а наша тэрыторыя мела назыву "Паўночна-Захадні край", а пасля "Захаднія вобласці РСФСР"?! То сама можна сказаць і пра астатні недарэчніці. Усё - як у Расійскай Федэрациі. Праўда, там бальшавікі пераварот, зроблены за германскія залатыя маркі, не адзначаюць як Дзень Каstryчніцкай рэвалюцыі. А ў нас і ў новых арфаграфічных правілах два першыя слова гэтага спалучэння патрабуюць пісаць з вялікай літары, першое ж слова ў спалучэнні "Лютайская рэвалюцыя" - з малой.

Як адзначае В. Дзяржынскі, "такога абсурду няма ні ўдной краіне свету"! І далей распавядаецца пра тое, калі ж насамрэч у Вялікім Княстве Літоўскім нарадзілася свая армія, сапраўдныя інжынерныя войскі і г.д.

Звяртаецца ўвага на кнігу "Военная школа Беларусь: традиции и современность" (Мінск: БелЭн, 2011). У ёй, у раздзеле "Военные полководцы и государственные деятели", няма ні Вітаўта, ні Астрожскага, ні Каліноўскага, ні Машэрава і інш. Але ёсць Аляксандр Неўскі, Суворав, Кутузав, Жукаў і г.д. Зноў хочацца ўспомніць пра абсурд, якога больш няма нідзе ў свеце.

Вартадаць, што ў нас непрыязна ставяцца да быльх нашых нацыянальных дзеячаў. Так, праспект Скарыны ў Менску не так даўно атрымаў зусім іншую назыву. А орден Кастуся Каліноўскага, узаконены адпаведным Палажэннем у 1995 г., 16.06.2004 года быў скасаваны, ліквідаваны; прычым якраз у стасаракавую гадавіну смяротнай кары гэтага змагара з царскай дэспатыяй і, дарэчы, у пятую гадавіну падпісання Дагавора аб стварэнні Саюзной дзяржавы РБ і РФ.

Другая частка "Забытій Беларусі" завяршаецца раздзелам "Беларуская Атлантыда". Ён пачынаеца канстытуючай таго, што ў сярэдзіне XIX ст. тэрыторыя расселення беларускага этнасу была ўдвойне большая, чым цяперашня тэрыторыя РБ. І хоць сёння ніхто не мае намеру змяніць мяжы Еўропы, але ведаць пра тое, як балшавікі абразалі нашы землі з розных бакоў, не лішне. Аўтар апісвае, як Віленскі край, Беласточчына, Латгалія, усходня і паўночная раёны былі па палітычных матьвях перададзены іншым краінам і як "патаналай Атлантыдай" стала сама Беларусь, "дзе забыта ўсё гістарычна-нацыянальнае, у тым ліку родная мова".

Для мяне, як для чытача гэтай кнігі, выключную цікавасць і карысць выклікае асабліва трэцяя частка - пад загалоўкам "Забаронена ведаць". Тут - вельмі важкі гістарычны матэрыял, заснаваны наўчансцей на раней невядомых дакументах, на неабвержных фактах і лагічных развязаннях аўтара. Змест гэтых раздзелаў немагчыма пераказаць сціслы. Гэта трэба чытаць! А хто пра-чытае, той узбагаціцца і фактамі, і, што асабліва істотна, духам. Далей дзе зусім коратка закруну змест, а дзе толькі пералічу назвы раздзелаў, часам і падраздзелаў, іншы раз з некаторымі дадаткамі ці каментаром.

Вызваленне Сярэдняй Літвы. Падрабязна гаворыцца (з апорай на артыкул Алега Трусаў) пра тое, як генерал Люцыян Жалігоўскі са сваім беларускім войскам у 1920 годзе стварыў новую дзяржаву - Сярэднюю Літву (з гарадамі: Вільня, Ашмяны, Свянцяны, Смаргонь і Трокі). Дзяржава з беларускімі школамі і гімназіямі, з гербам, на якім - Арол і Пагоня, праіснавала 18 месяцаў.

Параходы з тэрмінамі. Падзагалоўкі: *Аб "белапаллях"*, *Дзіўныя тэрміны*, *"Мы не фашисты, мы нацыянальна-сацыялісты"*; *Ардынскі атаман Аляксандар Неўскі*; *"Жыве Беларус!"*. - Адказ на пытанне, адкуль узяўся гэты лозунг і крылаты выраз, варта дапоўніць: ён з верша Янкі Купалы "Гэта крык, што жыве Беларусь" (1907).

БССР вачамі свайго народа. Падзагалоўкі: *Беларусы чакалі вайны, каб пазбавіцца ад савецкай улады*; *Прыйнах было лепей, чым у БССР*; *Чуткі і небытліцы*; *Беларусы пра ўладу*; *Беларусы пра ліпавую "дэмакратію"*; *"Смерць Сталіну, даю сацыялізм!"*

Ці быў галадамор у БССР? На аснове шматлікіх матэрыялаў паказваеца, што ў 1932-1933 гадах і ў Беларусі быў галадамор, толькі не такі масавы, як ва Украіне.

Краіна Катынь. Паказана, што "катаінская трагедыя" - гэта толькі адна з прайдоў той палітыкі генацыду, якую савецкія ўлады практиковалі ў адносінах да занявленых бальшавізмам народаў на працягу двух дзесяцігоддзяў - задоўга да Катыні, і што ў гэтым сэнсе ўвесь СССР - гэта краіна Катыні, краіна страшэннага генацыду. Сёння ведаюць імёны і прозвішчы 17987 ахвяр катынскага злачынства - па звестках Украіны, Расіі і Польшчы.

Ivan Lepeshay

шчы. "Толькі адна Беларусь заняла ў гэтым пытанні дзіўную пазіцыю і адмовілася называць імёны 3870 ахвяр занявленых у турмах заходніх абласцей БССР і знішчаных вясной 1940 года" (с. 415). Згадваючы ў раздзеле і Курапаты, дзе ляжаць каля 100 тысяч ахвяр. Можна дадаць, што дагэтуль няма там належнага помніка. Там толькі валиць або сплюваючы крыжы, разбураючы знамянальную, прывезеную з ЗША прэзідэнтам Клінтанам пліту. Але затое адбудавалі "Лінію Сталіна"... А міжтым нядыўна ў Вашынгтоне адкрылі Мемарыял ахвяр камунізму, дзе на помніку ёсць надпіс: 100 мільёнаў ахвяр.

У гэтым жа раздзеле авбяргаеща даволі пашыраная выдумка, што ў мінулую вайну "загінуў кожны трэці беларус". Прыводзіцца шэраг статыстычных дадзеных з розных крыніц, у тым ліку з афіцыйнага заключэння Надзвычайнай дзяржаўнай камісіі па расследаванні і устанаўленні злачынстваў нямецка-фашистскіх захопнікаў і іх саўдзельнікаў. На тэрыторыі Беларусі загінулі 1409225 мірных грамадзян і 810091 ваеннапалонны. Сярод ваеннапалонных не было беларусаў, бо "іх немцы ў 1941 годзе адпусцілі па дамах". А названае колькасць мірных грамадзян азначае, што гэта не "кожны трэці беларус", а "кожны штыс грамадзянін Беларусі", бо ў лік 1409225 уваходзіць і 850 тысяч яўрэяў, якіх гітлеравцы загубілі ў Беларусі. На долю ж беларусаў (з улікам тых, што загінулі на фронце або расстраляныя як "хаўрускія акупантагаў") "у прапорцыі ад даўненай колькасці беларускай нацыі (7,2 млн у БССР) - гэта складае каля 10%" (с. 442).

Хто забіў Янкі Купалу? Падзагалоўкі: *Падзялілі паслона; Расследаванне; Меркаванні крыміналістаў; Янич адна версія*. У аўтара няма сумненняў, што паст загінуў ад спрэктыванай рукі спецыялістаў. Апісваеца янчэ адно сведчанне: на лесвічных пляцоўцы, адкуль скінулі пашта, застаўся туфель, які мог сарвацца з нагі толькі ад удара піткай па поручнях, што гаворыць пра спробу пашта супраціўляцца камусыці.

Чарнобыльскі даждж. Распавядаецца пра жудаснае злачынства: як расійская ваеннае лётчыкі (з падраздзяленнем "Ціклон") разганялі хмары з радыяцыйнай над тэрыторыяй Беларусі, не дапускаючы іх на тэрыторыю РСФСР. Лозунг "Дружба народаў!" - у дзеянні, на практыцы...

Як бачым, гісторыя Беларусі падобная на айсберг: яе асноўная частка схавана, пакрытая цемнай невядомасці, збагата. Аўтар у прадмове выказвае надзею, што ягоная кніга дапаможа чытальнікам і падманаў. А гэта крайне неабходна! Бо, як пісаў Уладзімір Арлоў, без гістарычнай памяці і сама-свядомасці народ будзе асуджаны на лёс бязмоўнага дрымотнага насельніцтва, што пакорліва ўспрыме любя, на-ват самыя злачынныя сацыяльныя эксперыменты.

Ivan Lepeshay

Дзеля ўшанавання памяці архітэктара І.Р. Лангбарда

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"

220034, г. Мінск вул. Румянцева, 13, тэл. 213-43-52, 284-85-11, разліковы рахунак № 3015741233011 у аддз. № 539 ААТ "Белінвестбанка", г. Мінск, код 739

18 красавіка 2012 г. № 19

Сп. У.У. Макею,
Кіраўніку Адміністрацыі
Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь,
220016, г. Мінск,
вул. К. Маркса, 38

Аб ушанаванні памяці Іосіфа Лангбарда

Паважаны Уладзімір Уладзіміравіч!

У гэтым годзе адзначаюцца 130-я ўгодкі са дні народзінаў знакамітага архітэктара ХХ стагоддзя Іосіфа Лангбарда. Менавіта ён зрабіў нашу сталіцу єўрапейскай, збудаваўшы ў 30-я гады мінілага стагоддзя Дом Ураду, Дом афіцэраў, галоўны будынак НАН Беларусі і будынак Тэатру оперы і балету. У 1937 годзе за свае шэдэўры ў стылі канструктывізму ён атрымаў гран-прэ на Сусветнай выставе навукі і архітэктуры ў Парыжы.

Таму прапаную ў гэтым годзе адкрыць на згаданых будынках мемарыяльны дошкі з барэльефам І.Р. Лангбарда і апісаннем дэталей пабудовы будынкаў.

Яшчэ варта надаць адной з вуліц ці плошчы сталіцы імя Лангбарда, а таксама выдаць мастакі канверт ці паштовую марку ў яго гонар.

3 павагай
Старшыня ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны"

Алег Трусаў.

МИНСКІ ГАРАДСКІ
ВЫКАНАЎЧЫ КАМІТЭТ

пр. Незалежнасці, 8, 220050, г. Мінск
Тел. факс (017) 2270575, 2276866

Р.р. 3604740104015 у аддзленні № 539
ААТ «Белінвестбанка» г. Мінска, код 739

11.05.2012 8/11-22/726
19 18.04.2012

Аб увекавечанні памяці
І.Р. Лангбарда

Паважаны Алег Анатольевіч!

Па даручэнні кіраўніцтва Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Ваш зварат па пытанні ўвекавечання памяці заслужанага дзеяча мастацтва БССР, доктара архітэктуры Іосіфа Рыгоравіча Лангбарда разгледжаны Мінскім гарадскім выканаўчым камітэтам сумесна з Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і Міністэрствам сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь.

Паведамляем, што ў сённяшні час на Доме Ураду, Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Расспублікі Беларусь, галоўным будынку Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Доме афіцэраў размешчаны дошкі з інформацыяй, што архітэктар гэтых будынкаў - І.Р. Лангбард.

У 2007 годзе Міністэрствам сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь у серыі "Выбітныя дойліды Беларусі" быў выпушчаны канверт з арыгінальнай маркай, прысвечаны Іосіфу Рыгоравічу Лангбарду.

Парадак фармавання тэматычных планаў, вырабаў і распаўсюджванне дзяржаўных знакаў паштовай аплаты і спецыяльных паштовых штэмпелей вызначаны Інструкцыяй, зацверджанай пастановай Міністэрства сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь ад 26.09.2008 № 38. У адпаведнасці з Інструкцыяй вядомыя дзяржаўныя і палітычныя дзеячы, дзеячы навукі, культуры і мастацтва могуць быць намаляваны на дзяржаўных знаках паштовай аплаты да юбілеяў з дня нараджэння, кратным лічбе 25.

У сувязі з гэтым, выпусціць паштовую марку або мастакі маркіраваны канверт да 130-годдзя з дня нараджэння І.Р. Лангбарда, не ўյўляючы магчымым.

Прапанова аб прысвяенні імя Іосіфа Лангбарда адной з вуліц ці плошчы г. Мінска ва ўстаноўленым парадку будзе разгледжана камісіяй па найменаванні і перайменаванні праспектаў, вуліц, плошчы і іншых саставных частак г. Мінска пры найменаванні новых вуліц і плошчай сталіцы.

Дзякую за актыўную грамадзянскую пазіцыю.
Намеснік старшыні

I.B. Карпенка.

"Белпошта" выпусціла мастакі канверт да 725-годдзя Кобрына.

Памяці рэжысёра

Дзесяць год таму як пайшоў з жыцця Юркевіч Сяргей Фёдаравіч (19 жніўня 2002 года), адданы сын Беларусі, рэжысёр-лялечнага тэатра, выдатны вучоны, кандытат мастацтвазнаўства.

Народзіўся Сяргей Фёдаравіч 21 студзеня 1954 года ў вёсцы Ілава Мядзельскага раёна. Скончыў ленінградскі дзяржаўны інстытут тэатра, музыкі і кінематографіі (1980). З 1980 г. - заснавальнік і галоўны рэжысёр Гарадзенскага абласнога тэатра лялек, з 1987 года - галоўны рэжысёр Берасцейскага абласнога тэатра лялек. З 1990 г. заснавальнік, мастакі кіраўнік і рэжысёр-пастаноўшчык Менскага абласнога тэатра лялек "Батлейка".

З 1996 г. - навуковы супрацоўнік Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры. Паставіў 40 спектакляў для дзяцей і дарослых, сярод іх: у Гарадзенскім тэатры - "Людвіг і Тута" В. Богача і С. Хрыстоўскага, "Сіндбад-Мараход" Ю. Фрыдмана і В. Шульжыка (1981 г.), "Аперацыя" Ласы кавалачак" Х. Рамо (1982 г.), "Запалачка-невялічка" Р. Сцяфанава, "Насарог і Жырафа" (1983 г.), "Балада пра белую вішню" С. Клімковіч (1984 г., лаўрэат 1-га рэспубліканскага конкурсу творчай моладзі), "Васіліса Прыгожая" К. Чарняк (1985 г.), "Песня пра герояў" В. Корнэва (1986 г.), у Берасцейскім тэатры - "Беласнека і сем гномаў" Л. Усцінава і А. Табакова, "Кот у ботах" Г. Уладычынай (1986 г.), "Дзень нараджэння ката Леапольда" А. Хайта (1987 г.), "Гарывада" (аўтар Юркевіч) паводле Н.

Проект "Чалавек у вышиванцы"

Алесь родам з вёскі Лясань

12 снежня 2009 года, пятніца. У Дольнай зале Чырвонага касцёла а шаснаццатай гадзіне сабраліся прыхільнікі клуба "Спадчына" і яго старшыні Анатоля Белага з нагоды 25-годдзя згаданай суполкі і 70-годдзя самога старшыні. На гэтую ўрачыстасць "Спадчыны" прыйшлі ў вышиванках толькі двое - Сымон Барыс і Валера Мазынскі. А мог прыйсці і шмат хто іншы.

Вышиванка - гэта ж таксама наша спадчына. Добра ведаю: ёсьць вышиванка ў мастака Алеся Цыркунова. Карыстаючыся на гадай, распытаю ў Алеся пра гісторыю яго вышиванкі.

"... Сваю вышиванку я займей толькі дзесь у 1987-89 гадах. Было мне на той час пад сорак гадоу, я з сорак восьмага. Парупілася ж, каб у мяне быў гэты цуд, мая Тациана. Яна, з пэўным мастакім густам, той парою працавала ў шапіку ТБМ. Праз гэта мела шмат знаёмых. Сярод іх быў і Ўладзімір Бербераў, які дапамог набыць вышиванку для мяне. З тae пары я з ёй і не рассастаўся, апрач парадачас розных беларускіх імпрэзаў і ўрачыстасцяў."

Мастак Алесь Цыркуноў родам з самабытнай для Беларусі вёскі. Яе самабытнасць найперш у назове. А вёска тая завецца Лясань, гэта на Жлобіншчыне. Пагадзіцеся, вымавіш такі назоў і міжвалі ў тваім уяўленні паўстае невялікая, досыць утульная вёсачка, шчыльна атуленая з усіх бакоў лесам.

"... Мо калісці яно гэтак і было, - пагаджаецца Яна Трубач. (Падрыхтавала Яна Трубач.)

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.

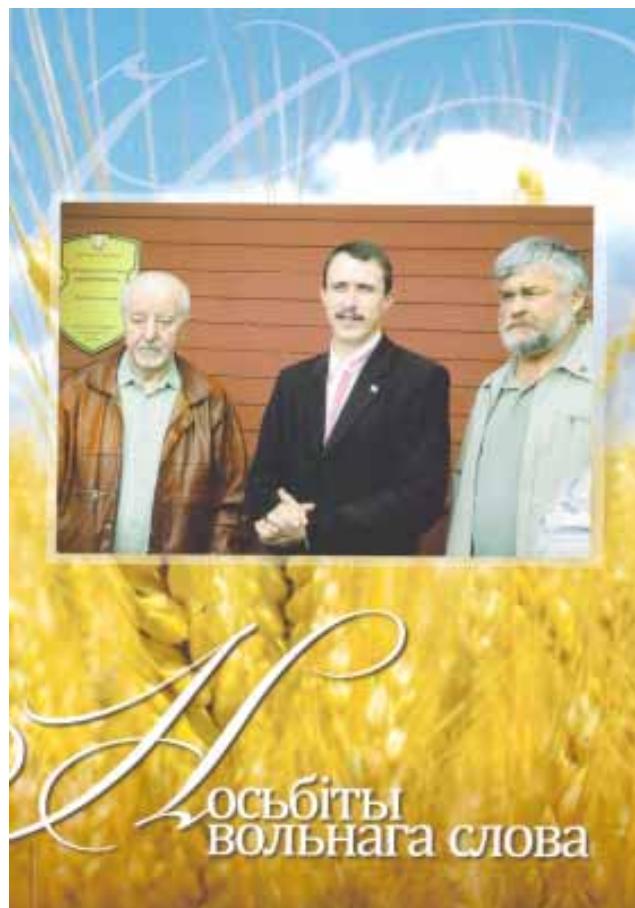
Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:
231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: naszaslowa@tut.by

Кніга пра носьбітаў вольнага слова

Алесь.- Але ўжо за маёй памяцю лес трохі адступіўся ад нашае вёскі. Назоў вёскі гаворыць сам за сябе. Гэта была і насамрэч колісць спрэс лясная вёска і людзі тут жылі па ўсіх законах прыроды: самі пралі, самі ткалі, самі вышивалі."

Пытаюся ў Алеся, ці помніцца яму яго родныя лясанцы ў вышиванках?

"Нешта не вельмі выразна, размыта. Я ўжо гадаваўся ў пасляваеннай разрусе. Помніцца толькі мой дзядуля Ціма, Цімох. Жыў ён у суседнім з Лясанню вёсцы Саланое. Дыкпомніцца ён мне ў сцілай белай кашулі, на якой там сям праляваліся ўжо выцвілыя чырванаватыя ўзоры. Гэты ўспамінне штото раз нагадваўся прагай штосьць мець такое і ў сябе. Мара, як я ўжо казаў, збылася ў 1987-1989 гадах. Пазней набыў сабе і адпаведны пас. Зараз іх у мяне аж два. Да гэтага гарнітуру дадаліся капялюш і брыль, вырабленыя майстрамі з-пад Браслава. Мне трапляла пабываць на шмат якіх нашых нацыянальных сумоўях. Дзякуючы гэтаму свайму строю заўсёды адчуваю сябе духоўна напоўненым і далучаным да ўсёй нацыянальнай сутнасці нашага народу."

Я цікаўлюся, а чаму на сённяшнюю ўрачыстасць Алесь прыйшоў не ў вышиванках?

"Зіма. На вуліцы зімана! - жартуе Алесь. - Вышиванка найбольш адпавядае вясне і лету. І дома, калі госci ў хату, добра іх вышиванцы прывецеціць." **Ул. Содаль.**

(Падрыхтавала Яна Трубач.)

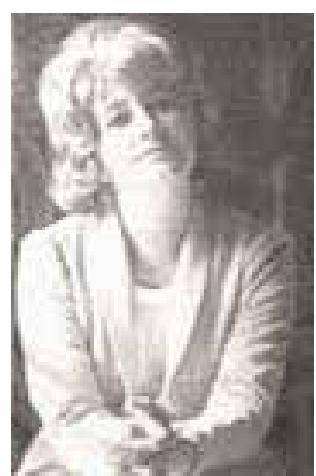
Людзей у гарадскім аўтобусе поўна. Едуць хтотуды. Адны спяшаюцца на работу, іншыя прости так едуць: кожны па сваёй патрэбе. У большасці пасажыраў твары важныя, задуменныя. І раптам усе ажыўліся, калі ў аўтобус увайшла бабуля з чатырохгадовым унукам. Малы пазімоваму апрануты ў чорнае футра, моцна падпяразаны звычайнікі, шырокім паскам. На нагах чорныя валёнкі з бліскучымі галёшамі, якія моцна перцягнуты тонкай гумкай, каб хлопчык іх не згубіў. Відаць, Паўлін ужо многа разоў ездзіў у аўтобусе, бо адразу, калі заішоў у салон, кінуўся наперад, каб заніць першыя месцы. А бабуля, згорбленая, нямогла ледзівye паспявала за ім дыбыць, баючыся, каб унук не нарабіў якой-небудзь шкоды. Спяшаюць за ім і сабе пад нос ціха патурае: "От, унучок, Паўлючок. Колькі з табой за дзень набярэшся, дальлог, прости сілы не хапае. Маці з бацькам на работе, а мне з табой вазіся,

Паўлючок - Марачок

проста сілы няма, дык гады не тыя, каб за малым угнацца. Задумай Паўлік паехаць да цёткі Мані, каб пагуляць з яе дзеткамі. Каб летам, то нічога. А зімой дабярываць да той вуліцы Янкі Купалы, гэта столькі язды, а колькі мітранчы."

Затым бабуля Агата трохі прыціхла, побач села, абняла малога жэўжыка рукой, дыхнула спакойней. Нешта балбатнула яму на вуха і начала азірацца па баках. Людзей на кожным прыпынку заходзіла ўсё больш і больш. Праз адчыненныя дзвёры аўтобуса ўрывалася халоднае паветра. Яно змешвалася з цёплым подыхам пасажыраў, і ў салоне ўтваралася вільготная парнасць. Маленькі Паўлік не мог сядзець спакойна на месцы: яму ўсё ўбачыць, усё ведаць, нават рукамі памацці.

Неўзабаве стаў ён на канені і пачаў глядзець у вакно. Бабуля Агата рукавіцай выцерла марознае шкло, і Паўлік, гледзячы ў акно пачаў задаваць ёй

Пайшла Вера Вярба

13 ліпеня не стала **Веры Вярбы**.

Вера Вярба, сапр.: Гертруда Пятроўна Сакалова (нар. 14 студзеня 1942, в. Высокі Гарадзец Талачынскага раёна), беларуская паэтка. Нарадзілася ў сям'і службоўцаў. Бацька, Маркаў Пётр Андрэевіч, загінуў у 1941 пад Смоленскам. Маці, Казлоўская Надзея Васільёўна, працавала інжынерам у Менску. У 1958 В. Вярба скончыла сярэднюю школу ў Менску і паступіла на філалагічны факультэт БДУ, які скончыла ў 1964. Працавала пазаштатным карэспандэнтам часопіса "Маладосць" (1964-1969), старшим інспектаром аддзела пропаганды літаратурнага Управління кніжнага гандлю Дзяржкамітэта СМ БССР па друку (1969-1971). З 1972 - літсупрацоўнік, потым загадчык аддзела піsem і інфармацыі рэдакцыі газеты "Літаратура і мастацтва", з 1977 пазаштатны карэспандэнт часопіса "Работніца і сялянка", з 1980 - у часопісе "Беларусь". Сябар СП СССР з 1964 г., абралася членам брошу секцыі пазіці СП БССР. Жыла ў Менску. Дэбютавала ў 1958 вершамі ў рэспубліканскіх часопісах ("Полымя", "Вясёлка", "Работніца і сялянка"). Аўтар зборнікаў пазіці "Вочы вясны" (1962), "Белыя пісымы" (1967), "Высакосны год" (1969), "Сіняя бухта" (1975), "Альфа" (1978), "Мая маленькая планета" (1982), "Яраслаўна" (1986). Вышла кнігка вершай для дзяцей "Праlesка" (1968). У 1976 г. вышла "Выбрана", у 1987 г. - кніжка выбранай

ца, розныя пабудовы.

І калі аўтобус парадзіўся спачатку з царквой, затым з касцёлам, бабуля перахрысцілася, гледзячы на пазачонаны цыбуліні - купалы, а потым спытала ў Паўліка: "А ці ведаеш, унучак, што гэта за пабудовы?" "Дом, школа!" - наеяк паспешна адказаў Паўлік. "Маладосць", "Беларусь", у газете "Літаратура і мастацтва" і інш. Пазіці В. Вярбы - лірычна споведзь пра час і сваё пакаленне. Асноўныя матывы - услаўленне маладосці, кахання, мачырынства, роздум над гісторыяй роднага краю і проблемамі сучаснасці.

Пахавалі пасткту на могілках у Калодзішчах.

ца, розныя пабудовы. И калі аўтобус парадзіўся спачатку з царквой, затым з касцёлам, бабуля перахрысцілася, гледзячы на пазачонаны цыбуліні - купалы, а потым спытала ў Паўліка: "А ці ведаеш, унучак, што гэта за пабудовы?" "Дом, школа!" - наеяк паспешна адказаў Паўлік. "Ах ты, няўмека, немец!" - жартаваў прамовіла бабуля. "Я не немец, я беларус!" - пакрыўджана адказаў унук. Па дарозе яшчэ шмат было новага для Паўліка: зялёныя, чырвоныя, жоўтыя светлафоры, дамы рознай афарбоўкі, навагодняя ёлка на плошчы.

Бабуля, каб адцягнуць унuka ад вакна спытала: "А кім ты будзеши, унучак, калі вырасцеш?"

"Мараком! - адказаў Паўлік. Хутка пад'ехаў да прыпынку, дзе ім патрэбна было выходзіць. Агата ўзяла малога за руку і сказала "Ну, Паўлючок - Марачок, нам трэба выходзіць на вуліцу" - і пышчотна прыціснула да сябе ўнuka. Яго больш цікавіла вуліца,

Іван Сухоцкі.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юля Карчагіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубіцкі, Але́кс Петрашкевіч, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслав Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 16.07.2012 г. у 10.00. Замова № 1274.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 3850 руб., 3 мес.- 11550 руб.
Кошт у розницу: па дамоўленасці.